

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ (1885-1915) ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն»էն 50 տարիներ առաջ
Ռուբէն Սեւակին գրած բանաստեղծութիւնը՝

«Բայց մայրենի անուշ լեզուդ
Մի մտնար որ հայերէն է»

Յովհաննէս Չիլիակիեան

Բողորին ծանօթ է, թէ ինչպէ՛ս բարբարոս թուրքերը դարերու ընթացքին, և մինչեւ վերջերս, Հայկական պատմական յուշարձանները և եկեղեցիները, Հայերէն Հեռք չմնայ ըսելով ուժականով քանդած են: Բայց այս բարբարոսութիւններուն ենթարկուողները միայն Հայերը չեն:

Նոյնպէս Հնադարեան (Antique) յունական և քիզանդական յուշարձանները և եկեղեցիները զո՛ւր գացած են թրքական բարբարոսութիւններուն:

Աս թրքական քանդումին զո՛ւր գացող վայրերէն մէկն է Մարմարա ծովուն վրայ Սիլվիի բերդաքաղաքը, որ կը գտնուի Պոլիսէն 65 քմ. դէպի արեւմուտք: Երոպական Թրակիոյ Հողամասին վրայ:

Նոյն ատէն Ռուբէն Սեւակի ծննդավայրը եղող Սիլվիի բերդաքաղաքը, բուն անունով «Սիլեմբրիա» Հին քիզանդական պատմական քաղաք մը եղած է:

Սիլվիի քիզանդական եկեղեցիները այնքան Համբաւ ունին եղեր, որ մեր Հօրեղբօր մեզի պատմածին Համաձայն, մինչեւ 1914 թուականը Անգլիայէն քիզանդազէտներ մասնաւորապէս Սիլվիի եկած են, որպէսզի Սիլվիի քիզանդական եկեղեցիներուն խճանկարները ուսումնասիրեն:

Ասօր, պատմական Սիլվիի բերդաքաղաքէն ոչ մէկ բան մնացած է: Ոչ բերդ, ոչ յունական յուշարձան, ոչ քիզանդական եկեղեցի և ոչ ալ քիզանդական խճանկար: Թուրքերը ամէն բան քանդած են: Եւ Սիլվիի այսօր, անճոռնի, «պեթոն» կառոյցներով լեցուած, թրքական քաղաքի մը վերածուած է, և միացած է Պոլսոյ:

Սիլվիի բերդաքաղաքը, որ մեր նախնիներուն բնակավայրը եղած է, մինչեւ 1922-ները, մեծ մասամբ բնակուած է յոյներէ և Հայերէ: Իսկ թուրքերը, Սիլվիի մէջ բերդաքաղաքէն դուրս «վարի թաղամասը» (Asagi Mahalle) ըսուած շրջանը կը բնակին եղեր, գոյացնելով քանի մը տամնեակ թուրք ընտանիքներէ բաղկացած աննշան փոքրամասնութիւն մը:

Սիլվիին այն աստիճան յունական քաղաք մը եղած է, որ Հոն բնակող Հայերը եղած են լաւ յոնասիօս, ինչպէս որ մեր Հայրը և մայրը սաճուն յոնարէն կը խօսէին:

Եւ այդ շրջանին Սիլվիի մէջ, նախակրթարան մը եղող «Աքանազեան» վարժարանէն զատ և անէլի բարձր Հայկական վարժարան մը չըլլալուն, Ռուբէն Սեւակ կը դրկուի Պարտիզակի Ամերիկեան Գոլէճը և յետոյ Պոլսոյ Պերպերեան վարժարանը, և 1905-ին ալ կը մեկնի Չուիցերիոյ Լոզան քաղաքը, ուսանելու տեղւոյն բժշկական Համալսարանը:

Մինչդեռ Ռուբէն Սեւակին քրոջ աղջիկը՝ Ատրիսէ Յակոբովիչ, Սիլվիի Հայկական վարժարանը աւարտելէ յետոյ, դեռ աղջրնակ ըլլարուն, Պոլսոյ մէկ Հայկական վարժարանը չի դրկուի, և Սիլվիի յունական միջնակարգ վարժարանը կ'արձանագրուի:

Եւ Ատրիսէ յունական վարժարանին մէջ շատ լաւ յունարէն յել և կարդալ սորված ըլլալու արախութեամբ, իր մօրեղբօր, Ռուբէն Սեւակին 1910-ին Լոզան յունարէն լեզուով նամակ մը կ'ուղարկէ... Եւ Ատրիսէն միջոց մը յետոյ, Ռուբէն Սեւակէն պատասխան նամակ մը կը ստանայ:

Աստեղ կը հրատարակէք Ռուբէն Սեւակի իր քրոջ աղջկան Ատրիսէին գրած նամակը:

Տեղին է նկատել, որ Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն»էն 50 տարի առաջ գրուած Ռուբէն Սեւակի այս նամակ-բանաստեղծութիւնը մէնք կը Հաւատանք, որ նաՀատակ բանաստեղծին ազգային Հոգեբանութիւնը վկայող և պատմական արժէք ունեցող գրութիւն մըն է: ԱՀա Ռուբէն Սեւակի 1910-ին Լոզանէն Սիլվիի իր քրոջ աղջկան Ատրիսէին գրած նամակ-բանաստեղծութիւնը:

Իմ սիրելի փոքր Ատրիսէ,
Ինձմէ բարձր ես Յոնարէնէ.
Բայց հօրդ, մօրդ քնքն ու լեզուն
Մի մտնար որ հայերէն է:

Եթէ միջոցդ մեր
Մեծ դպրոցներ գնա՛ Ատրիսէ.
Բայց մայրենի անուշ լեզուդ
Մի մտնար որ հայերէն է:

Շոյլ մի ըլլար, ծոյր անօրէն է.
Դուն շատ գիտուն եղի մեզմէ.
Բայց մայրենի և Մորք լեզուդ
Մի մտնար որ հայերէն է:

Լոզան 1910 Ռուբէն Սեւակ

